

אח, איזו קטסטרופה יפהפייה

סרטה של קבוצת האמנים הרוסים AES+F באוסף סבג מציג סצנות אלימות, אסונות וחורבן באסתיטיקה קיצונית ובניתוק רגשי מרתק. בראיון "גלובס" הם מסבירים כיצד מתאפשרת עבודתם הצמודה כארבעה "בוסים" לאורך השנים, על הדמיון בין פרסום לאמנות ועל דימויים אלימים בטכניקות מוקפדות במיוחד

« חגית פלגירותם »

אחמסובה, "בסוביני" מרידקס וסבייצקי (עומד) על רקע יצירה שמוצגת במוזיאון ת"א. למטה: יצירה טיפוסית של הקבוצה

צילום: אבשלום ששוני

אין סתירות ביניכם, לא קורה שמישהו קם בבוקר ורוצה לשנות את כל מה שחברו עשה אתמול? סבייצקי: "השינויים בתהליכי ההפקה של סרטים וצילום דורשים דווקא מאמץ קבוצתי. לא מדובר בכוח פיזי אבל אלה פרויקטים מורכבים. גם החשיבה והיכולת האינטלקטואלית של ארבעתנו תורמת לתהליך".

יבסוביני: "יש באמנות הרבה קבוצות, הרבה מהן צמחו במקום ביליני, בשנות ה-80 וה-90. אני וטטיאנה היכירו בלימודי ארכיטקטורה. את יבגני פגשנו כשעברנו על פרויקט משותף של מיצב בהזמנת אוצר בתיאטרון מוסקבה, ב-1987. היינו זקוקים לאיש גרפי והחבר היה מייד. מאז לא נפרדנו. ולדימיר הוא צלם והתרומה שלו מאוד נחוצה לתהליך שלנו בקבוצה".

מניפולציות דומות

ואכן הסמלים וההשפעה הארכיטקטונית ניכרים בדימויים השזורים בעבודתם של הארבעה שעובדים רוב הזמן במוסקבה, אך בשנים האחרונות, מאז פרצו לתודעת עולם האמנות הרחב, הם נדרשים לא מעט בין אירועי אמנות חשובים, ירידים ותערוכות מהולנד ועד ניו יורק, מניו זילנד ועד יפן. סבייצקי ויבסוביני ביקרו בארץ והתגוררו בת"א מספר חודשים בשנות ה-90, כאשר השתתפו בתחרות לתכנון בית תיאטרון גשר - שלא יצא אל הפועל.

המחומות האחרונות היא את העבודות המאוחרות שלהם, אך היא אינה מעידה על הכלל. מסקירת עבודות העבר ניתן לראות עיסוק במיציגים ומציגים, בתחומי תוכן שונים. אחד המעניינים שבהם הוא "הפרויקט האיסלאמי" - עבודה מתמשכת על-פני שנים, שבה הם מציגים דימויים שונים של "העולם תחת האיסלאם". מוזיאון גוגנהיים בילבאו עם צריחי מסגד מוזהבים, הכיכר האדומה במוסקבה תחת כיבוש איסלאמי, פסל החירות עושה רעלה - עבודה פרובוקטיבית ומושכת את, ללא ספק.

אתם מתחילים עבודה מהנישא או מהדימוי הוויזואלי? סבייצקי: "מתחילים מהאימאג".

יבסוביני: "דווקא מהרעיון".

ומי צורף? סבייצקי: "זה הליך אורגני, טבעי. אנחנו מעלים רעיונות ואוספים אותם ואז זורקים חלק ומשנים חלק".

יבסוביני: "התהליך לא כרוך בפשרה אלא להיפך, ברדיקליזם ציף, בהעצמה. אנחנו מקצינים זה את זה". חלק מהקיצוניות הזו ניכרת בדמויות האנדרוגניות היפהפיות שמככבות בעבודתם. "נערי קטלוג בנטון" כינו אותן אוצרות התערוכה, איה לוריא ונילי גורדן. דמויות שעוסקות כולן במעשי תוקפנות, אלימות, מין ופגיעה, אך כל זאת ללא שתיפוץ שורה משוערת ראש, ללא דם, יזע או רעיונות.

מתחלפות בין נופים מרבריים, קווי רקיע אורבניים ושממה מושג לגת, בין בעלי חיים פרה-היסטוריים לסמלים לאומיים מרוקנים ממשמעות ולמתקני לונה פארק התלושים מסביבתם הטבעית. כל אלה עשויים בטכניקות דיגיטליות מוקפדות, בסצנות מבויימות, מצולמות ומעובדות עד אחרון הגיאומטרים. התוצאה היא עיסוק באסתטיקה קיצונית, ניכור מקסימלי וניתוק רגשי מרתק מצד אחד ומעורר אימה מצד שני.

מבוקשים כמו כוכבי פופ

את העבודה הזו ראה האספן דודון סבג בפתיחת הביאנלה בוונציה לפני כשנה ועוד באותו ערב רכש אותה, בהתרגשות רבה, לרבריו. באירופה הפכו אמני הקבוצה בשנה האחרונה לכוכבים, "מבוקשים כמו כוכבי פופ", מעיד עליהם סבג. ביריד האמנות של לונדון, "פריז'ארט" שהתקיים בספטמבר 2007, עלה ערכן של עבודותיהם בעשרות אחוזים. אותה עבודה המוצגת במוזיאון ת"א מוצגת בימים אלה גם בווילינגטון, ניו זילנד, ובמקביל הם מציגים במוזיאונים ובגלריות ברחבי העולם.

ארזמסובה: "אנחנו מוסיפים זה על זה. כולנו יחד. למישהו יש רעיון, ואז מתחיל תהליך של הפריה והתמסרות בינינו, כשכל אחד מוסיף או משנה משהו"

אולם בניגוד לתרמית כוכבי פופ, לא מדובר בתגלית נעדרים או באמנים שעלו לגדולה בן לילה. ארבעת חברי הקבוצה, טטיאנה ארזמסובה, לב יבסוביני, יבגני סבייצקי וולדימיר פרידקס - אישה אחת ושלושה גברים, כולם בשנות ה-50 שלהם. שלושה מתוכם עובדים יחד כבר יותר מ-20 שנה וגם המצטרף האחרון נמצא עימם מ-1995. ארזמסובה ויבסוביני הם זוג נשוי, אך בראיון מיוחד ל"גלובס" אומרים חברי הקבוצה שלמעשה הם חיים כולם לא רחוק זה מזה. "אי אפשר להתרחק הרבה כשעובדים יחד כל הזמן", מסביר סבייצקי.

ומי שאלה אם מדובר בסוג של "נוברוקומוניזם" הם מודעושים ומוחים, אולי בגלל עברם הסובייטי, המילה לא נשמעת טוב. "זו עבודה משותפת. יותר כמו גילדה או משק אטרקטי, כשאנשים לא היו צריכים לצאת מסביבתם הקרובה", אומר יבסוביני.

יש חלוקת עבודה ברורה, מי אחראי על מה, איך מתחילים, מי מוביל? ארזמסובה: "אנחנו מוסיפים זה על זה. כולנו יחד. למישהו יש רעיון, ואז מתחיל תהליך של הפריה הרדית והתמסרות בינינו, כשכל אחד מוסיף או משנה משהו". בתחשב עבודה שמלבדם עוסקים במלאכה עוד אנשי צוות רבים, מתחום הקולנוע והטכני נולוגיה, סאונד, מוזיקה וליחוק, נשמע לא קל לעבוד עם ארבע "בוסים".

« אם המאה ה-20 הייתה המאה של המלחמות, המאה ה-21 עומדת להיות מאה של קטסטרופות - אסונות טבע ואסירי נות מירי אדם", כך קבע ב-2002 הפילוסוף וחוקר התרבות הצרפתי פול ויריליו. בתערוכה שאצר לפני שש שנים במכון קרטייה לאמנות בפריז הציג ויריליו תיעוד מפורט ומצולם, מאחורי ומרדית, של שורת אסונות ותאונות מהעבר הקרוב. החל מתקלות תחבורה - התנגשות רכבות, מטוסים מתרסקים ותאונות דרכים רציניות; עבור בקטסטרופות כמו מפולות בוך או הצפת כתמי נפט ממכילי טבעה, פגיעי הוריקן ואל ניניו ועוד; ועד מעשי אלימות, פשעי מלחמה וטרור, כמו קוסובו השסועה והמתקפה ה"מפוארת" על מגדלי התאומים ב-9.11.01.

מאז ועד היום נראה שהעולם עושה כמיטב יכולתו לרצות את החוקר, ובשנים האחרונות הוא ממלא את חונו הקטסטרופלי, כמעט אחר לאחד. בין אם מדובר בצונאמי או בהפגזת בית מגורים בעזה או בשדרות, דוגמאות לא חסרות וקשה שלא להיתפס, לפחות מדי פעם, לתחושת האסון האורב בפתח.

ויריליו, איש של מילים ומחקר, בחר בו'אנר התייעודי כדי להציג את התזה שלו. גם באמנות יש כמובן מי שנמשכים אל החומרים הקשים של החיים, אל הפוליטי, אל האקטואליה, אל הקונפליקט והכאב האנושי. אלה החומרים שמציגה סגלית לנרא במיציגה ויעל ברנתא בעבודות הוויזואל שלה. כאלה הם צילומי האינטי פארה של פאבל וולברג וצילום כיפת הסלע מבעד לתלית האש פה של יום ונדרט, או הגבולות שבדרך דמיאן הירסט בעבודתו תיו עם בעלי חיים מומתים. אלה הן חלק מה"מוות" ששורות על תערוכת "התרוקנות" במוזיאון ת"א. שרבות מהעבודות המוצגות בה אינן קלות לעיכול.

הנהגה באה קבוצת האמנים הרוסים AES+F וכמו הופכת את כל זה למשחק. בעבודתם "המחומות האחרונות", יצירת וידאו-ארט באורך כ-40 דקות על שלושה מסכי ענק, האלימות היא כלי ביטוי בהצגה הגדולה, והשחקנים - דוגמניי'על עם פני מלאכים. המי כליות המתרסקות מעל גשרים ומזחמות את הנחלים ומי התהום ין משאיות צעצוע. מטוסי קרב מתקופות ומלאומים שונים, ספק יוצרים אוכר לעבר, ספק מוחקים אתו מחוסר עניין. הסצנות

